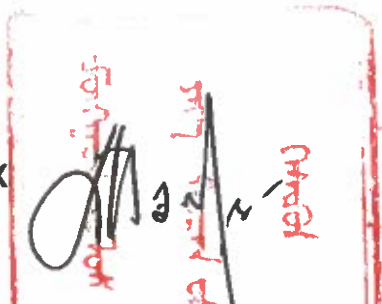

**БАТЛАВ.
МОНГОЛ УЛСЫН ИХ
ХУРЛЫН ГИШҮҮН**

Г.ТЭМҮҮЛЭН

**“УЛСЫН ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТАЙ ГАЗРЫН АНГИЛЛЫГ ШИНЭЧЛЭН
ТОГТООХ ТУХАЙ” УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН 1995-ОНЫ 26 ДУГААР ТОГТООЛД
НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ
БАРИМТЛАЛ**

Нэг. Хууль, тогтоолын төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага.

Монгол Улсын Их Хурлын 1998 оны 29 дүгээр тогтоолоор баталсан “Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн үндэсний хөтөлбөр”-ийн 3.4-т “Байгалийн унаган төрхийг хадгалах, экологийн тэнцлийг хангах, байгалийн баялгийг арвижуулах, байгаль, түүх, соёлын өвийг хамгаалах зорилгоор байгалийн бүс, бүслүүрийн үндсэн шинж, иж бүрдлийг төлөөлсөн, экологийн онцгой ач холбогдол бүхий газар нутгаар тусгай хамгаалалттай газар нутгийн сүлжээг өргөжүүлж, нийт нутаг дэвсгэрийн 30-аас доошгүй хувьд хүргэнэ”, Монгол Улсын Их Хурлын 2014 оны 06 дугаар сарын 13-ны өдрийн 43 дугаар тогтоолоор баталсан “Ногоон хөгжлийн бодлого”-ын 3.2.1-д “байгалийн унаган төрх, экосистемийн тэнцвэрт байдлыг хадгалах, цэнгэг усны нөөц, гол, мөрний урсац бүрэлдэх эхийн 60-аас доошгүй хувийг тусгай хамгаалалтад авч, улсын тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хэмжээг 2020 онд нийт нутаг дэвсгэрийн 25 хувьд хүргэх”, Монгол Улсын Их Хурлын 2016 оны 02 дугаар сарын 05-ны өдрийн 19 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Тогтвортой Хөгжлийн Үзэл баримтлал-2030”-ын 2.3.1-д “Усны нөөц, гол мөрний урсац бүрэлдэх эхийн 50-аас доошгүй хувийг тусгай хамгаалалтад авах...” гэж заасан.

Сүүлийн жилүүдэд уур амьсгалын өөрчлөлт, хүний үйл ажиллагааны сөрөг нөлөөллөөс байгаль орчин доройтох, байгалийн нөөц хомсдох үйл явц улам бүр эрчимжиж байна.

Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн сүлжээг өргөтгөх судалгааны ажлын тайлангаас үзэхэд манай орны нийт нутаг дэвсгэрийн 70 гаруй хувь нь ямар нэгэн хэмжээгээр цөлжилтөд өртөж, нийт бэлчээрийн 70 орчим хувь талхлагдаж, 300 гаруй зүйлийн амьтан, ургамал устах аюулд орж олон арван гол, горхи, булаг, шанд, нуур цөөрөм ширгээд байна. Иймд байгалийн унаган төрх, экологийн тэнцвэрт байдлыг хадгалах, байгалийн нөөцийг нөхөн сэргээх, хамгаалах, ногоон хөгжлийн түшиц газрыг бий болгоход экологийн эрх ашгийг тэргүүн зэрэгт тавьсан менежмент бүхий тогтолцоог бэхжүүлэн хамгаалах, түүндээ зохицсон уламжлалт аж ахуйгаа олон улсын жишгээр баяжуулан хөгжүүлэх үүднээс Монгол Улсын зарим газар нутгийг улсын байгалийн нөөц газарт хамруулах шаардлагатай байна.

Улсын байгалийн нөөц газарт авахуулахаар төлөвлөж буй Өндөр-Улаан сумын Азарга багийн Шаргачин гол дагуу Далтын нуруу орчим ураны орд байдаг

бөгөөд уг ордын нөөцийн хувьд зүүн хойд талаараа Жаргалант сумын Асайт багт 10 хувь, баруун хойд талаараа Тариатын Мөрөн, Алтаад багт 10 хувь, Өндөр-Улааны Азарга багт 80 хувь тус тус хамаардаг байна. Үүнтэй холбогдуулан ашигт малтмал хайх, олборлох, байгалийн унаган төрхийг өөрчлөх, голын ус бохирдуулах зэрэг сөрөг үр дагавар гарч нутгийн оршин суугчдын эрх ашгийг хөндөж болзошгүй нөхцөл байдал бий болохоос урьдчилан сэргийлэхээс гадна аймаг, сумдын иргэдийн санал хүсэлтэд үндэслэсэн болно.

Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт, Монгол Улсын Их хурлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх заалтын дагуу “Улсын тусгай хамгаалалттай газрын ангиллыг шинэчлэн тогтоох тухай” Монгол Улсын Их Хурлын 1995 оны 26 дугаар тогтоолд нэмэлт оруулах тухай тогтоолын төслийг боловсруулав.

Хоёр. Тогтоолын зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ.

Архангай аймгийн Жаргалант, Чулуут, Өндөр-Улаан сумдын зарим хэсгийг хамруулан байгалийн нөөц газарт хамруулснаар байгалийн унаган төрх, өвөрмөц тогтоц, түүхийн ул мөр үлдэгдлийг хадгалсан газрыг хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх, аялал жуулчлалын түшиц газар болгон хөгжүүлэх юм. Дээрх газрыг улсын байгалийн нөөц газрын сүлжээнд хамруулснаар газар нутгийн талбайн хэмжээ 54766,63 га талбайгаар нэмэгдэх юм.

Энэхүү зорилтын хүрээнд дараах асуудлыг шийдвэрлүүлэхээр тогтоолын төсөлд тусгана.

Тогтоолын 3 дахь заалтын 4/ “Архангай аймгийн Жаргалант, Тариат, Өндөр-Улаан сумдын нутаг дахь “Далтын нуруу, Шаргачны голын ай сав”-ын гэж байгалийн нөөц газарт хамруулах талаар тогтоолын төсөлд тусгана.

Гурав. Тогтоол батлагдсаны дараа үүсч болох эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх арга хэмжээний санал.

Тогтоолын төсөлд тусгагдсан газрыг улсын байгалийн нөөц газарт хамруулснаар байгалийн болон хүний үйл ажиллагааны сөрөг нөлөөллийн улмаас байгалийн унаган төрх алдагдах байгаль орчин доройтож, байгалийн нөөц хомсдох, экосистемийн тэнцвэрт байдал өөрчлөгдөх үйл явцыг хязгаарлан зогсоох, улмаар устах аюулд орсон амьтан, ургамал хэвийн өсч үржих, амьдрах тохиромжтой нөхцөл бүрдэж, Монгол орны байгалийн ховор экосистем бүхий газар нутгаа онгон дагшин байдлаар нь хадгалан ирээдүй үеийнхэнд өвлүүлэх боломжийг олгох болно.

Түүнчлэн байгалийн унаган төрх, өвөрмөц тогтоц, ховор, нэн ховор амьтан, ургамлын амьдрах орчныг хамгаалах, судалгаа шинжилгээний түшиц газар болгох, байгалийн аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх, байгалийг унаган төрхөөр нь хойч үедээ өвлүүлэн үлдээх нөхцөлийг бүрдүүлэхэд оршино.

Тогтоолын төсөл батлагдсанаар улсын төсөвт ямар нэгэн нэмэлт зардал үүсэхгүй.

Дөрөв. Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, түүнийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан цаашид шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох хуулийн төслийн талаар.

Тогтоолын төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хуультай нийцэж байгаа бөгөөд тогтоолын төсөлтэй холбогдуулан шинээр боловсруулах хууль тогтоомжийн төсөл байхгүй болно.

ХУУЛЬ САНААЧЛАГЧ